

รายงานนวัตกรรม

ชื่อนวัตกรรม การพัฒนาผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องท้องถิ่นพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยใช้กระบวนการห้องเรียนพอเพียงในศตวรรษที่ ๒๑

ผู้จัดทำ นายเอกรัตน์ วงศ์เคน

ระยะเวลาในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรม ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗ - ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๘

ที่มาและความสำคัญ

โลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคที่ความรู้และข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาโดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเครื่องมือที่หลากหลายในการเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงบันเทิง การพัฒนาเครื่องมือการเข้าถึงเนื้อหาดังกล่าว ส่งผลให้เยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตและการเรียนในแต่ละวัน ซึ่งแตกต่างไปจากเยาวชนในยุคก่อนอย่างมาก การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนในประเทศ ให้เข้มแข็งพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยตามการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในตัวผู้เรียน หากการศึกษายังหลงติดอยู่กับสิ่งเดิมที่เคยใช้ได้ผลในยุคเก่า ย่อมจะส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สอดคล้องกับโลกที่เป็นจริงทั้งในปัจจุบันและในอนาคตที่จะยิ่งเข้มข้นขึ้น ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ ทักษะชีวิตและการทำงาน ดังนั้นการเตรียมคนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายปรับตัวให้ได้อย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ แนวการจัดการศึกษามาตรา ๒๒ กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕) และตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กำหนดหลักการ ข้อ ๓ ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๕)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ และการเปลี่ยนไปของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ จึงเป็นแนวคิดสะท้อนกลับสู่มุมมองความเป็นโรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาคาร) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในชนบท สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรม นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนยากจน การเข้าถึงเทคโนโลยี สารสนเทศมีน้อย การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มรายวิชาของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ยังจำกัดอยู่แต่เพียงในห้องเรียน และ ความสำคัญของการเรียนการสอนยังคงให้ความสำคัญกับครูเป็นสำคัญ จึงสร้างความเบื่อหน่ายให้กับนักเรียนในบางรายวิชาและผู้เรียนไม่สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมภายนอก ในฐานะที่เป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจึงได้มองเห็นปัญหา คิดหาแนวทางแก้ไขเพื่อส่งเสริมทักษะ

กระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและส่งเสริมผู้เรียนให้เติบโตตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ” จึงได้นำแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการห้องเรียนพอเพียง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จทางสังคมศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกัน ทนต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๒๑

การจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในรายวิชาสังคมศึกษาในชีวิตประจำวันได้โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถปรับตนเองกับบริบท สภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมได้ ซึ่งสามารถสรุปได้จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ จากหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษา ซึ่งสามารถส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ ได้ว่าความพอประมาณกับ ภูมิสังคม สอดคล้องกับความต้องการ/ความจำเป็นของสถานศึกษาและคนในชุมชน เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม ความคิด ความเชื่อและวิถีชีวิตในมิติทักษะความยืดหยุ่นและการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) ทักษะทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) ทักษะชีวิตและอาชีพ (Life and Career Skill) ให้เข้ากับบริบทที่ผู้เรียนอยู่ โดยประกอบด้วย ๓ R ได้แก่ Reading (การอ่าน), การเขียน(Writing)และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันในสังคม

ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยการวางแผนกิจกรรมที่ได้คำนึงถึงความเสี่ยงในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ โดยมีข้อเสนอทางเลือก หากมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในมิติทักษะริเริ่มและชี้นำตนเอง (Initiative and Self-Direction) ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) ทักษะทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (Information, Media and Technology Skills) ความคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) โดยประกอบด้วย ๒ Ls คือ ๑) Learning Skill (ทักษะการเรียนรู้) และ ๒) Leadership (ภาวะผู้นำ) ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในอนาคตของตัวผู้เรียนเอง

ความรู้และคุณธรรมของผู้เรียนโดยต้องส่งเสริมความรอบรู้จากการเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ส่งเสริมคุณธรรม เช่น ระเบียบวินัย สัมมาคารวะ ซื่อสัตย์สุจริต กตัญญูกตเวที ขยันหมั่นเพียร อดทน สนใจใฝ่รู้ และจิตสำนึกในการท าคณประโยชน์เพื่อส่วนรวมในมิติทักษะความสามารถในการผลิตและพันธะรับผิดชอบ (Productivity and Accountability) ในสังคมร่วมกันเพื่อความผาสุก

จากแนวทางข้างต้นสามารถสรุปข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (๒๕๕๓: ๑๐) ได้เสนอแนะการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

๑. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน กำหนดสาเหตุของปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องต่างๆ

๒. ขั้นตอนกิจกรรม ให้ผู้เรียนช่วยกันตอบคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ

๓. ขั้นนำไปใช้ การประยุกต์และปลูกจิตสำนึกเบื้องต้นแก่ผู้เรียนโดยจะต้องยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

๔. ขั้นสรุป การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประเทศชาติก้าวหน้าไปอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

โรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาคาร) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในชนบท สภาพแวดล้อมในชุมชนเป็นสังคมเกษตรกรรม นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนยากจน การเข้าถึงเทคโนโลยี สารสนเทศ มีน้อยจึงทำให้บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนบางคนที่เก่งแต่ขาดความเอาใจใส่และกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามเนื้อหาสาระ ข้าพเจ้าจึงได้นำกระบวนการห้องเรียนพอเพียง มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้กับกระบวนการเรียนการสอนนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาคาร) โดยระดับที่ข้าพเจ้าปฏิบัติการสอน คือ รายวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ซึ่งกลุ่มรายวิชาดังกล่าวเป็นวิชาที่อาศัยหลักการท่องจำและเนื้อหาที่มากเกินทำความเข้าใจ จึงได้นำหลักกระบวนการห้องเรียนพอเพียง มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพที่มีความเป็นตัวของตัวเองในความเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาคาร)

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกระบวนการห้องเรียนพอเพียง ในกลุ่มรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๒. เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ในกลุ่มรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาคาร) ปีการศึกษา ๒๕๖๗

๓. เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาคาร) ปีการศึกษา ๒๕๖๗

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๖๗ จำนวน ๑๙ คน

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนานวัตกรรมในครั้งนี้คือ

๑. แผนการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้

๒. แบบสังเกตพฤติกรรม

๓. ชุดกิจกรรมห้องเรียนพอเพียง

กระบวนการพัฒนานวัตกรรม

การออกแบบ กระบวนการ “ห้องเรียนพอเพียง” เป็นการเริ่มต้นจากการเรียนรู้บริบทและเป้าหมายของกลุ่มนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองเหล่า(ราษฎร์บำรุงวิทยาการ) ซึ่งจากการเรียนรู้บริบทของโรงเรียนและตัวผู้เรียนเอง ทำให้เข้าใจ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่ออกแบบนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับบริบทโรงเรียน ชุมชน และ ผู้เรียน โดยใช้หลักการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ บพิตร คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักยึดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนจึงเป็นทางเลือกที่ครูผู้สอนจะต้องสร้าง มาเพื่อเติมเต็มกระบวนการคิดของผู้เรียนให้เกิดการบูรณาการร่วมกันอย่างลงตัวและมีเหตุผลในหลากหลาย สาขาวิชา อีกทั้งผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในเนื้อหาสาระที่ตนสนใจ

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

หลักกระบวนการห้องเรียนพอเพียง UCDA Model

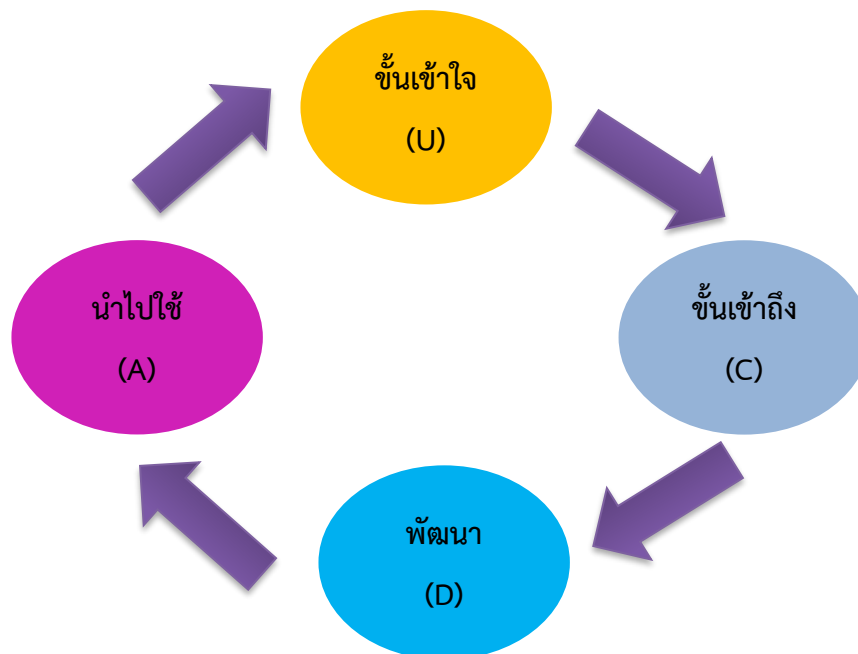
U หมายถึง **เข้าใจ** ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเด็ก วิเคราะห์ข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล

C หมายถึง **เข้าถึง** ครูผู้สอนออกแบบ และจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

D หมายถึง **พัฒนา** นำกระบวนการห้องเรียนพอเพียงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

A หมายถึง **นำไปใช้** ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเอง

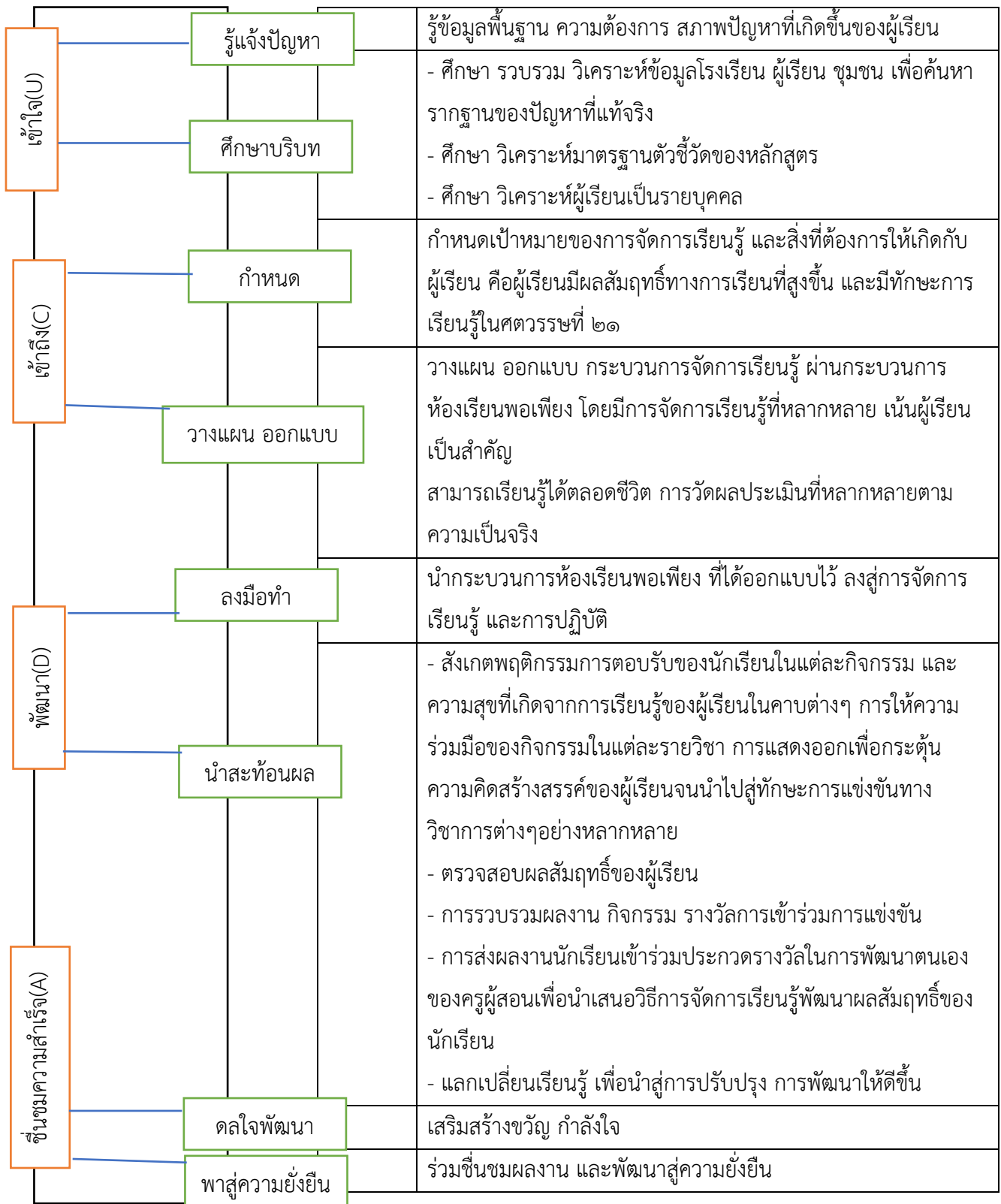
ครอบครัวชุมชน และสังคมได้อย่างยั่งยืน

แผนภาพการใช้แนวทางการบริหารงาน

UCDA MODEL

กระบวนการนำนวัตกรรมไปใช้

การบริหารงานโดยใช้กระบวนการบริหารแบบ UCDA MODELในกระบวนการห้องเรียนพอเพียง

ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย

เชิงปริมาณ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ รวมทั้งหมด ๑๙ คน เกิดทักษะในการเรียนรู้ ทักษะทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพมากขึ้น และเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกทั้งยังนำแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและพัฒนาสังคมได้ คิดเป็นร้อยละ ๘๐

เชิงคุณภาพ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ รวมทั้งหมด ๑๙ คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น ในระดับดี

บทเรียนที่ได้รับ

กระบวนการห้องเรียนพอเพียง เป็นกระบวนการสร้างแรงกระตุ้นการทำงานที่ดีให้กับนักเรียนโดยยึดนักเรียนสู่ศูนย์กลางทางความคิดที่มีความหลากหลาย เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนจากกระบวนการทำงานที่มีความเป็นรูปแบบมากขึ้น กระตุ้นความอยากรู้ของผู้เรียนผ่านสื่อจากครูผู้สอนที่สร้างสิ่งเร้าที่ดีในการสืบค้นเนื้อหาด้วยตนเองและสร้างผลงานที่มีความสร้างสรรค์

ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานในชีวิตประจำวันได้ทุกอย่างเรื่องของตัวนักเรียนเอง เป็นข้อคิดที่นักเรียนสามารถจดจำไปสร้างสรรค์การทำงานของตนเองให้เกิดผลสำเร็จอย่างเข้าใจ ถูกใจ และสุขใจ เพราะการเรียนรู้สังคมศึกษาคือการเรียนรู้ด้วยหัวใจและนักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยตนเองไปในทิศทางที่ดีและถูกต้อง มากกว่าการฝึนความรู้สึกในการเรียนรู้ การนำกิจกรรมการแข่งขันทักษะเข้ามาส่งผลให้นักเรียนได้เกิดการกล้าแสดงออกอย่างมีหลักการและได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกและผลตอบแทนที่ได้รับคือ รางวัลที่เป็นสิ่งส่งเสริมกำลังใจในการที่จะปฏิบัติต่อไปในอนาคต

เงื่อนไขความสำเร็จ

๑. นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียน การพัฒนาตนเองด้านวิชาการและให้ความร่วมมือในการฝึกฝนตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือในการเรียนรู้ตามกระบวนการที่ครูผู้สอนวางแผนใช้ในการเรียนการสอน

๒. ครูผู้สอนให้ความสนใจผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมผู้เรียนสู่การเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ

ภาพกิจกรรม

ภาพการฝึกทักษะอาชีพของห้องเรียนพอเพียง

ภาพกิจกรรมการใช้กระบวนการห้องเรียนพอเพียงในศตวรรษที่ ๒๑